

NUMATOMO TEISINIO REGULIAVIMO POVEIKIO VERTINIMO PAŽYMA

Projektų pavadinimai	Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 1, 2, 14, 26, 86, 88, 93, 105, 106, 110 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Projektas) ir lydimieji įstatymų projektai: Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 646, 650 straipsnio pakeitimo ir papildymo 583 ¹ straipsniu įstatymo projektas (toliau – CPK projektas), Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 6, 100 straipsnių pakeitimo ir 7, 8 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas (toliau – BVK projektas), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 163, 307, 342 ir 352 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – BPK projektas), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 672 ir 676 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – ANK projektas) (toliau – Įstatymų projektai).
Projektų rengėjai	Lietuvos Respublikos finansų ministerija kartu su Valstybine mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.
Projektų tikslai	<p>Įstatymų projektai parengti, siekiant įgyvendinti Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano „Naujos kartos Lietuva“, patvirtinto 2021 m. liepos 28 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimu dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo, 6 komponento „Veiksmingas viešasis sektorius ir prielaidos atsitiesti po pandemijos“ reformą „Vienas langelis prievolėms valstybei sumokėti“ (toliau – Reforma).</p> <p>Įstatymų projektų <i>tikslai</i>: (a) efektyvinti prievolių valstybei administravimą, išvengiant funkcijų dubliavimo ir tokiu būdu veiklą organizuojant vieno langelio principu, pavedant jį vykdyti vienam administratoriui – Valstybinei mokesčių inspekcijai (toliau – VMI), suteikiant teisinius įgaliojimus, kad VMI galėtų administruoti šiuo metu decentralizuotai administruojamas pinigines prievoles valstybei: ekonomines sankcijas, baudas už nusikalstamas veikas, teismų priteistas sumas (toliau – nemokestinės prievolės); (b) sudaryti sąlygas skaitmenizuoti ir unifikuoti administravimo procesą.</p>

Siūlomų projektų poveikio įvertinimas (teigiamos ir neigiamos pasekmės)*

Poveikis atitinkamai sričiai	<p>Daug valstybės institucijų, skiriančių nemokestines prievoles (toliau – Institucijos), dalyvauja šių prievolių administravimo procese. Išvengiant funkcijų dubliavimo ir siekiant automatizavimo, <i>VMI taps vienintele nemokestinių prievolių administratore</i>. Visos asmenų vykdomos nemokestinės prievolės bus apskaitomos ir išieškomos kartu su VMI šiuo metu jau administruojamomis mokestinėmis prievolėmis. Informacija apie Institucijų asmenims skiriamas pinigines prievoles VMI pasieks automatizuotai (per integracines informacinių sistemų sąsajas). Bus optimizuotas ir skaitmenizuotas nemokestinių prievolių valstybei administravimo procesas ir atsisakyta popierinių dokumentų, o duomenys apie nemokestines prievoles valstybei ir jų vykdymą bus kaupiami ir sisteminami vienoje vietoje – VMI. Ši informacija bus įtraukta į mokesčių mokėtojo rizikingumo vertinimą ir naudojama, VMI planuojant mokesčių slėpimo prevencijos veiklas, taip pat ji bus teikiama kitoms kontrolės institucijoms jų funkcijoms atlikti.</p> <p>Atitinkamos srities teisiniuose santykiuose dalyvauja šios pagrindinės <i>subjektų grupės</i>: 1) Institucijos; 2) VMI; 3) privatus išieškotojas (antstoliai); 4) skolininkai.</p> <p>1.1. Institucijos</p> <p><i>Kokybinis aspektas</i>: pakeitus teisinį reglamentavimą, bus: (a) užtikrintas efektyvus Institucijų keitimasis informacija apie (ne)sumokėtas nemokestines prievoles, kuris leistų atsisakyti papildomos administracinės naštos, kai nemokestinės prievolės sumokėjimo</p>
-------------------------------------	---

faktą skolininkas turi įrodyti Institucijai, kuri paskyrė šią baudą; (b) leis priimti sprendimus, efektyvinančius valstybės lėšų valdymą, kitų viešųjų paslaugų teikimą ir pan.

Kiekybinis aspektas: įgyvendinus Reformą, ne mažiau kaip 37 Institucijų paskirtos nemokestinės prievolės bus administruojamos VMI.

1.2. VMI

Funkciniu požiūriu, VMI jau dabar vykdo mokesčių administravimo funkcijas (įskaitant administracinių nusižengimų baudų administravimą) mokestinių prievolių apskaitą, įskaitymą iš permokos, pranešimų bei paslaugų mokesčių mokėtojams teikimą, duomenų prieinamumą per MANO VMI, mokestinių nepriemokų išieškojimą, pripažinimą beviltiška, pasibaigimą ir kitas procedūras, numatytas MAĮ bei kitose įstatymuose, šias mokesčių administravimo funkcijas VMI atlieka efektyviai, taigi galima daryti prielaidą, kad šių VMI funkcijų (apskaitytos ir priverstinio išieškojimo) dalyko išplėtimas nemokestinėmis prievolėmis nebus nauja funkcija VMI, todėl neturėtų sukelti neigiamų pasekmių VMI veiklai. Sukurta sistema atlaisvins kitas institucijas nuo administracinio darbo, padarys jį efektyvesnį ir pigesnį, kiek tai susiję su informacijos apie paskirtas ir sumokėtas įmokas teikimu; informacijos apie išieškojimo eigą teikimu.

Pažymėtina, kad: (a) VMI jau dabar administruoja administracinių nusižengimų baudas, tik neišieško iš sąskaitų; (b) siūloma atiduoti VMI administruoti nemokestines prievoles, (nustatyti, kad VMI išieškos iš sąskaitų visas nemokestines prievoles).

Suteikus VMI teisę vykdyti nemokestinių prievolių išieškojimą iš lėšų pritaikius vienodą procesą visoms apskaitomoms prievolėms valstybei, pagreitėtų lėšų surinkimas į biudžetą.

1.3. Privatūs išieškotojai (antstoliai)

Įgyvendinus teikiamo projekto nuostatas veikliausiai keisis skolų išieškojimo dinamika:

- Dalis fizinių asmenų skolų bus išieškomos tiesiogiai VMI, o ne per antstolius. Šia apimtimi išieškojimas skolininkui taps pigesnis, o antstolių pajamos sumažės.
- Dalis mokestinių nepriemokų, kurias šiuo metu išieško VMI, bus perduotos išieškojimui antstoliams. Šiais atvejais išieškojimas bus vykdomas antstolių pajėgomis, tad skolininkui jis pabrangs, o antstoliai gaus papildomas pajamas.

Vertinant tai, kad dažnu atveju mokesčių nepriemokos buvo išieškomos sąlyginai greitai (t.y. skolininkai nepriemokas sumokėti lėšų turėjo), šių skolų perdavimo antstoliui tikėtina keis jų elgesį ir potencialiai perduodamų antstoliams skolų šioje kategorijoje mažės. Modeliavimas rodo, kad dėl išlaidų persiskirstymo tarp skirtingų skolininkų grupių, antstolių pajamos keisis nežymiai (dėl elgesio pokyčių antstolių pajamos gali ir mažėti ir didėti). Jeigu Įstatymų projektuose siūloma išieškojimo tvarka būtų galiojusi 2020-2022 metais, antstoliai per šiuos metus būtų gavę 2,9 mln. Eur papildomų pajamų, t. y. išieškojimo sistemos pokyčiai nesukeltų antstolių sistemos funkcionavimo net ir tuo atveju, jeigu dėl skolininkų elgesio pokyčio antstolių pajamos mažėtų, FM siūlė pritarti Įstatymų projektams.

Detali informacija pridedama

1.4. Skolininkai

Funkciniu požiūriu, skolininko pareiga tinkamai vykdyti savo nemokestines prievoles išlieka, perspektyvoje keičiasi tik konkretus išieškotojas.

Įgyvendinus Reformą, skolininkai bus geriau ir patogiau informuojami apie jiems skirtas nemokestines prievoles, taikomas išieškojimo procedūras, todėl turėtų sumažėti laiku nesumokėtų prievolių¹.

VMI vykdomas išieškojimas iš sąskaitų valstybės naudai supaprastins ir pagreitins išieškojimo procesą. Visų prievolių išieškojimo proceso unifikavimas, vieno išieškotojo – VMI – išieškojimo proceso organizavimas sumažins administracinę naštą skolininkams. Kaip minėta, dėl skolų išieškojimo dinamikos pokyčių dalis fizinių asmenų skolų bus

¹ Panagrinėjus 2022 m. gegužės–birželio mėn. išsiųstus 23 755 vnt. pranešimus dėl 12 mln. Eur mokestinės nepriemokos, nustatyta, kad per laikotarpį nuo pranešimo pateikimo iki išieškojimo veiksmų inicijavimo 3 002 mokesčių mokėtojai (t. y. 12,6 proc.) 1,9 mln. Eur skolą sumokėjo geranoriškai. Darytina išvada, kad pranešimų siuntimas apie naujai atsiradusias skolas valstybei yra efektyvi. Mažai administravimo kaštų reikalaujanti priemonė leis valstybei greičiau atgauti laiku nesumokėtas sumas, netaikant išieškojimo veiksmų. Visos informacijos apie skolas bei vykdomą išieškojimą kaupimas bei atvaizdavimas mokėtojui vienoje sistemoje padidins mokėtojų informuotumą bei sumažins skundų ir paklausimų teikimą. Taip pat motyvuos mokėtojus laikytis fiskalinės drausmės.

išieškomos tiesiogiai VMI, o ne per antstolius. Šia apimtimi išieškojimas skolininkui taps pigesnis. Dalis mokestinių nepriemokų, kurias šiuo metu yra išieško VMI, bus perduotos išieškojimui antstoliams, todėl jis pabrangs, tačiau tikėtina, tai skatins skolininkų elgesio pokyčius, siekiant išvengti jų skolų išieškojimo perdavimo antstoliams.

Igyvendinus Reformą ir viešąsias paslaugas perkėlus į elektroninę erdvę, bus sukurtas *kompleksinis elektroninių paslaugų sprendimas*, skirtas ne ginčo tvarka asmenims paskirtoms nemokestinėms prievolėms administruoti, integruojant kelių institucijų valdomas informacines sistemas. Šiuo Projektu VMI suteiks asmenims, kuriems ne ginčo tvarka bus paskiriama prievolė, galimybes gauti aktualias, su administravimu susijusias elektronines paslaugas.

Finansiniu aspektu, bus palengvinta skolininkų finansinė padėtis, nes nepriemokas VMI išieškos nemokamai, nesukeldama finansinės naštos skolininkui.

Poveikis valstybės finansams

1. Informacinių technologijų sistemos kūrimas, tobulinimas ir palaikymas.

1.1. Reformos įgyvendinimas, VMI ir kitų institucijų informacinių sistemų modifikavimas, sąsajų kūrimas bus finansuojamas Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis.

1.2. Vykdamas Reformą, numatoma modifikuoti dvi VMI informacines sistemas (MAIS ir MANO VMI), Lietuvos teismų informacinę sistemą (LITEKO), Antstolių informacinę sistemą (AIS), Administracinių nusižengimų registrą (ANR) bei modifikuoti / sukurti institucijų informacinių sistemų sąsajas, kurioms palaikyti, preliminariais VMI skaičiavimais, reikės apie 100 tūkst. eurų per metus.

1.3. Įgyvendinus Reformą, ilguoju laikotarpiu prognozuojama, kad reikės lėšų informacinių technologijų sprendimams palaikyti.

2. VMI darbo vietų kūrimo ir papildomų etatų poreikis.

Igyvendinus Reformą, numatomas resursų pertvarkymas bei funkcijų optimizavimas: prognozuojama, kad naujiems procesams organizuoti, prievolėms administruoti, išieškojimui vykdyti, konsultacijoms ir kitoms paslaugoms teikti, atstovauti teismuose ir nemokumo procesuose VMI galimai reikės papildomai apie 20 darbuotojų. Tačiau žmogiškųjų resursų klausimas bus sprendžiamas, perskirstant resursus, sukūrus automatizuotus duomenų mainų procesus bei atitinkamas paslaugas mokėtojams.

3. Institucijos.

Finansų ministerijos apklausoje dalyvavusios institucijos nurodė, kad jų per metus administravimo išlaidos sudaro 248 tūkst. Eur, tai sudaro 0,4 proc. nuo institucijų paskirtų ekonominių sankcijų (baudų). Įgyvendinus Reformą, institucijos šias lėšas sutaupytų. Paminėtina, kad dauguma institucijų informavo, kad neapskaito ir neturi duomenų kiek resursų jiems kainuoja dalyvavimas išieškojimo procese, todėl nėra galimybių tiksliai apskaičiuoti, bet galima prognozuoti, kad realiai bus sutaupyta daug daugiau, negu nurodyta.

Poveikis administracinei naštai

1. Poveikis piliečių ir kitų asmenų administracinei naštai.

1.1. Išieškojimas.

Funkciniu požiūriu, nėra esminio skirtumo, kuri institucija išieško nemokestines prievoles iš asmenų. Taigi, įgyvendinus Reformą, skolininkų požiūriu esminis poveikis skolininkams bus teigiamas, nes sėkmingo VMI išieškojimo iš sąskaitų atveju skolininkas nepatirs finansinių sąnaudų. Pažymėtina, kad Lietuvos valstybės kontrolės duomenimis² kasmet proceso

šalys sumoka antstoliams už vykdomųjų dokumentų vykdymą apie 30 mln. Eur. Tuo pačiu poveikis asmenų administracinei naštai nenumatomas (su toliau nurodytais patikslinimais).

1.2. Skundų teikimas, skundų nagrinėjimo vieta ir terminai.

Preliminariai vertinant, (a) asmenų teikiamas skundų kiekis neturėtų smarkiai keistis (tai priklausys nuo VMI veiklos), tačiau (b) keisis geografinė skundų nagrinėjimo vieta (skundai dėl VMI sprendimų turės būti nagrinėjami apygardų teismuose, o ne, kaip dabar, apylinkių teismuose, kuriuose nagrinėjami skundai dėl antstolių sprendimų); (c) gali pailgėti skundų nagrinėjimo laikotarpiai, nes apygardų teismuose bylų nagrinėjimas trunka ilgiau.

2. Poveikis valstybės (jos institucijų) administracinei naštai.

2.1. Principinis požiūris.

VMI vykdomos funkcijos (prievolių apskaita, informavimas, pranešimų teikimas, priverstinis išieškojimas, kita), kaip tokios, nesikeičia, tačiau dėl naujai apskaitomų ir administruojamų prievolių keisis (prasiplės) šios VMI vykdomos funkcijos dalykas ir jo konkrečios apimtys³.

2.2. Skundų nagrinėjimas; konsultacijos.

Ivykdžius Reformą, numatomas papildomas VMI administracinės naštos padidėjimas dėl to, kad asmenys skųs VMI sprendimus⁴. Preziumuojant, kad VMI privalo dirbti kokybiškai, atsižvelgiant į baudų už administracinius nusižengimus administravimo patirtį, galima manyti, kad skundų padidėjimas teismuose nebus didelis⁵. Padidės VMI administracinė našta, teikiant konsultacijas.

2.3. Teismų darbo krūvio persiskirstymas⁶.

Igyvendinus Reformą, bendras teismams tenkantis darbo krūvis išliks panašus kaip dabar, tačiau persiskirstys tarp skirtingų teismų (šiuo metu skundai dėl antstolių sprendimų pagal CPK nagrinėjami apylinkių teismuose, o skundai dėl VMI sprendimų – apygardų teismuose).

2.4. Institucijų darbo krūvio persiskirstymas.

Igyvendinus Reformą, institucijoms sumažės administracinio darbo arba jis taps efektyvesnis ir pigesnis, nes VMI perims mažiausiai 37 institucijų nemokestinių prievolių administravimą.

3. Poveikis savivaldybių, jų institucijų administracinei naštai.

Savivaldybės ir jų įstaigos nedalyvauja Reformos įgyvendinimo teisiniuose santykiuose⁷; poveikis savivaldybėms ir jų institucijoms nenumatomas.

būtų vykdomos efektyviai“

³ Žr.: šios Pažymos skilties „Poveikis atitinkamai sričiai“ 1.1 ir 2.1 papunkčių nuostatas.

⁴ Lietuvos antstolių rūmai pažymi, kad: „vykdymo procesas yra imlus skundams. Vykdomo procesas yra prievartinis procesas, kas reiškia, kad jame faktiškai nėra situacijų, kai visos šalys būtų patenkintos. Arba skolininkas yra nepatenkintas, kad iš jo priverstinai išieškomos lėšos ir (ar) turtas, arba kreditorius nepatenkintas, kad lėšos ir (ar) turtas išieškomas per lėtai. Arba ir tai, ir tai. Tokia vykdomo proceso šalių santykių dinamika lemia, kad vykdomo procesui vadovaujančio asmens (šiuo metu – antstolio, pagal Projektą siūlomą reguliavimą – VMI) sprendimai yra nuolatinėje itin kruopščioje proceso šalių kontrolėje ir paprastai yra naudojamos menkiausia galimybe skusti tokio asmens veiksmus. Šių skundų nagrinėjamas yra laikui imlus procesas“.

⁵ Skundai dėl VMI vykdomų išieškojimo veiksmų iš lėšų yra pakankamai reti, taip pat yra ir ikiteisminio nagrinėjimo galimybė, kai skundai / prašymai pateikiami viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka ir nagrinėjami VMI, taip pat Administracinių ginčų komisijoje. Nuo AN baudų administravimo starto (2015 m.), administracinių bylų, kuriose skundžiami VMI veiksmai, skaičius buvo nedaug padidėjęs, bet nuo 2020 m. sumažėjo ir yra mažesnis nei iki e. baudos. E. baudos projektas buvo įgyvendintas be papildomų žmoniškųjų resursų VMI. VMI vidutiniškai priima virš 200 tūkst. sprendimų išieškojimo srityje (iš jų apie 100 tūkst. dėl AN baudų išieškojimo ir virš 100 tūkst. dėl išieškojimo iš sąskaitų) per metus. Administraciniuose teismuose skundų per metus gauname iki 100, tai sudaro vos 0,05 proc. nuo priamamų VMI sprendimų (išskirti, dėl kokių konkrečiai veiksmų yra teikiami skundai, nėra galimybės). VMI išieškojimo veiksmų administracinių bylų statistika (kai apskundžiami VMI darbuotojų veiksmai / neveikimas) rodo, kad nuo 2015 m. (dėl AN baudų) teismuose atstovaujimų bylų skaičius nelabai padidėjo, o po kelių metų vėl sumažėjo: 2013 m. teismuose administracinėse bylose buvo priimti 73 sprendimai, 2014 m. – 60 sprendimų, 2015 m. – 78 sprendimai, 2016 m. – 97 sprendimai, 2017 m. – 96 sprendimai, 2018 m. – 99 sprendimai, 2019 m. – 96 sprendimai, 2020 m. – 53 sprendimai, 2021 m. – 70 sprendimų, 2022 m. – 66 sprendimai.

Tikėtina, kad, perėmus administracinių baudų, VDL išieškojimą iš sąskaitų bei ekonominių sankcijų ir baudžiamųjų bylų administravimą, VMI prie FM skundžiamų sprendimų skaičius gali nežymiai padidėti, tačiau papildomų teisininkų atstovavimui šiose bylose nereiks.

⁶ Lietuvos antstolių rūmai pažymi, kad: „antstolių procesinės veiklos priežiūrą vykdo apylinkių, t. y. bendrosios kompetencijos teismai, kuriems yra patikima nagrinėti skundus dėl antstolių veiksmų. Tuo tarpu VMI veiklos priežiūrą atlieka apygardų administraciniai teismai ir skundai dėl VMI veiksmų vykdomo procese bus teikiami būtent apygardų administraciniais teismams“.

⁷ Žr.: šios Pažymos skilties „Poveikis atitinkamai sričiai“ nuostatas.

Kita svarbi informacija

1. Reformos poreikio ir tikslingumo įvertinimas (skirtingais aspektais).

Reformos įgyvendinimas iš tikrųjų pareikalaus, palyginti su esama situacija, tam tikrų papildomų sąnaudų (finansinių; žmogiškųjų), tačiau reformų poreikis yra (turi būti) vertinamas ne vien materialiomis sąnaudomis, nes bus: (a) *sukurtas skaitmenizuotas ir unifikuotas* nemokestinių prievolių administravimo *procesas* (įgyvendinus Reformą, didžioji dalis asmenų prievolių valstybei bus žinomos valstybei; jos bus vienoje informacinėje sistemoje ir bus administruojamos iš esmės vienodai (su tam tikra skirtingų mokestinių prievolių prigimties sąlygota specifika); asmenų skolas valstybei administruos viena valstybinė institucija (VMI); tokiu būdu ir valstybės priverstinio išieškojimo kompetencijos bus sutelktos vienoje institucijoje); (b) *skolininkas bus skatinamas savanoriškai sumokėti nemokestines prievoles* valstybei, nes dėl naujų administruojamų prievolių asmenims bus sukurtos / modifikuotos VMI teikiamos paslaugos (pranešimai, priminimai apie skolą, galimybė susimokėti, įskaityti iš mokesčių permokos, grąžinti permokėtas sumas); (c) VMI vykdomo išieškojimo iš sąskaitų atveju *bus palengvinta skolininkų finansinė padėtis*, nes asmenims nebereikės mokėti už antstolių paslaugas; (d) pagerės ne tik įmokų administravimo efektyvumas, bet ir *mažesnė nemokestinių prievolių dalis liks nesumokėta, tai leis papildyti valstybės biudžetą* ir didinti laiku nesumokėtų įmokų išieškojimo efektyvumą; (e) kita.

2. Asmenų lygiateisiškumo principas.

Įgyvendinus Reformą, asmenų lygybės principas nebus pažeistas, nes: (a) asmenų lygybę užtikrina tai, kad tos pačios rūšies procedūras (priverstinį išieškojimą) vykdys ta pati institucija (VMI) ir iš esmės tomis pačiomis sąlygomis ir tvarka; (b) tiek mokestinės nepriemokos, tiek ir nemokestinės prievolės yra (turi būti) išieškomos į valstybės biudžetą; (c) Įstatymų projektuose yra nustatyti objektyvūs kriterijai, kaip yra (turi būti) vykdomi priverstinio išieškojimo veiksmai (funkcija); šiuo aspektu nėra išskiriamos ar kuriuo nors kitu būdu diskriminuojamos asmenų grupės ar konkretūs asmenys; (d) VMI atstovauja Lietuvos valstybę ir jau dabar vykdo visų mokestinių nepriemokų išieškojimo veiksmus, o tokia VMI veikla nėra laikoma šališkumu⁸, o tuo pačiu – ir asmenų teisių ir teisėtų interesų netinkama apsauga; (e) prireikus, atitinkami VMI veiksmai (sprendimai) yra (gali būti) skundžiami kompetentingoms institucijoms (teismams); šiuos skundus nagrinėja nešališkos, kompetingos institucijos, tokiu būdu užtikrinant asmenų teisių ir teisėtų interesų apsaugą.

3. Derinimas su visuomene.

Įstatymų projektai derinti su visuomene (institucijomis; asocijuotomis struktūromis). Dauguma institucijų (asocijuotų struktūrų) išvadų nepateikė arba informavo, kad pastabų ir pasiūlymų neturi. Į daugumą pateiktų pastabų ir pasiūlymų atsižvelgta; neatsižvelgta į tas pastabas ir pasiūlymus, kurie prieštarauja pačiai Reformos esmei (pvz., suinteresuotoji institucija – Lietuvos antstolių rūmai: (a) įžvelgia vien neigiamas Reformos pasekmes, akcentuodama papildomas valstybės sąnaudas, kritikuodama VMI paskaičiavimus dėl etatų poreikio ir padidėsiančios VMI administravimo funkcijos konkrečių apimčių bei darbų sudėtingumo; (b) siūlo įvertinti alternatyvą, kad „visos prievolės valstybei būtų administruojamos antstolių“, kas prieštarauja Reformos esmei ir tikslams); neatsižvelgimo priežastys ir argumentacija pateikiama šioje Pažymoje ir Aiškinamajame rašte.

4. Išvados:

1.1. teikiamas įstatymų pakeitimų paketas, kurio tikslas racionalizuoti įsipareigojimų valstybei administravimą, gerokai pagerins įsipareigojimų ir skolų administravimą, konsoliduos informaciją apie įsipareigojimus valstybei ir jų vykdymą, pagerins piliečių informavimą apie įsipareigojimus ir

⁸ Lietuvos verslo konfederacija pažymi, kad, „sutampant vykdymo proceso vadovui ir išieškotojui, išieškotojas nebūtų suinteresuotas tinkama skolininko teisių apsauga.

Lietuvos antstolių rūmai pažymi, kad: (a) „šiuo metu vienas iš būdų, kaip vykdymo procese yra užtikrinamas lygiateisiškumo principo įgyvendinimas, yra antstolio, kaip nepriklausomo ir nešališko asmens, dalyvavimas šiame procese (vadovavimas procesui). CPK 633 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad išieškotojas ir skolininkas laikomi vykdymo proceso šalimis, o 2 dalyje – kad asmenys, kuriems vykdymo veiksmai sukelia arba gali sukelti teisinės pasekmes, laikomi suinteresuotais asmenimis vykdymo procese. Pagal šias įstatymo normas antstolis vykdomo procese negali būti nei šalis, nei suinteresuotas asmuo“; (b) „jei būtų priimtas Projektas siūlomas teisinis reguliavimas, būtų sukurta situacija, kai itin dideliame skaičiuje vykdomųjų bylų procesui vadovautų ne nešališkas asmuo (antstolis), o tiesiogiai ir akivaizdžiai vykdomųjų bylų baigtimi suinteresuotas asmuo – Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI). Kadangi pagal Projektą siūlomą reguliavimą VMI vadovautų vykdomo procesui tais atvejais, kai išieškojimas būtų vykdomas valstybės naudai, tai reikštų, kad VMI, būdama valstybės institucija (t.y. valstybės atstovu) vadovautų vykdomo procesui, kuriame valstybė, atstovaujama VMI, yra išieškotojas. Akivaizdu, kad tokiu atveju, kai išieškotojas ir vykdomo procesui vadovaujantis asmuo sutampa, negalėtų būti net kalbos apie tinkamą skolininko teisių užtikrinimą, nes išieškotojas nėra suinteresuotas tinkama skolininko teisių apsauga. Dėl šių priežasčių siūlomi Projektai galimai neatitinka Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo doktrinoje įtvirtinto teisinio reguliavimo, ypač kalbant apie lygiateisiškumo principo užtikrinimą“.

susidariusias skolas, skatins savanorišką skolų sumokėjimą, suvienodins mokestinių ir nemokestinių skolų išieškojimo procedūras. Siekiant įvertinti Reformos įgyvendinimo rezultatus bei teisinio reglamentavimo ir praktinio taikymo problematiką, perspektyvoje bus atliktas *ex-post* poveikio vertinimas, kurį atliks Finansų ministerija kartu su VMI.

Informacija apie asmenį ir instituciją, atsakingą už poveikio vertinimą

Vardas ir pavardė	Egidijus Vizgirda; Irina Gavrilova
Pareigos	Patarėjai
Institucija (padalinys)	Finansų ministerijos Mokesčių politikos departamento Mokesčių ir muitų administravimo skyrius; Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Nepriemokų administravimo departamentas
Telefono numeris ir elektroninio pašto adresas	Tel. (8-5) 239 02 28 El. p. egidijus.vizgirda@finmin.lt Tel. (8-5) 268 78 03 El. p. irina.gavrilova@vmi.lt

Pridedama detali informacija

VĮ REGISTRŲ CENTRO Atliktas projekto poveikio vertinimas

VĮ Registrų centras, pagal bendruose suinteresuotų institucijų pasitarimuose suderintus algoritmus, atliko projekto poveikio vertinimą antstolių pajamoms:

- Pagal PLAIS⁹ ir AIS¹⁰ duomenis, atsižvelgus į tas valstybės skolas, kurios senesnės nei 180 d. * (vertinant, ar skolininkas yra „senas“), nustatyta, kad **2020-2022 metais** antstolių netektos pajamos būtų sudarę **6,74 mln. Eur per visus 3 metus**.

**Atsižvelgta tik į tas valstybės skolas, kurios senesnės nei 180 d., kadangi pagal MAĮ projektą, kai asmuo neturi jokių skolų pas antstolį, VMI jo neperduos antstoliams, bet pati vykdys išieškojimą iš 180 d. Todėl tuo atveju, jeigu per šį 180 d. laikotarpį bus suformuota nauja šio asmens prievolė, ją taip pat išieškos VMI, nes antstoliai iš to skolininko nevykdo išieškojimo (pirma skola dar neperduota antstoliams, nes nesuėjo 180 d. terminas).*

Metai	Antstolių gautos pajamos	Pajamos, kurių antstoliai būtų netekę atitinkamų metų bylose, jei 2020-2022 būtų veikęs 1 langelis	Santykis tarp gautų ir netektų pajamų
2020	30 557 475	1 666 441	5,5 proc.
2021	30 315 645	2 076 733	6,9 proc.
2022	31 911 122	2 998 942	9,4 proc.

VMI DUOMENŲ ANALIZĖ

⁹ Piniginių lėšų apribojimo informacinė sistema. Antstolių, kurie ne visa apimtimi finansinę dalį tvarkė AIS, duomenys vertinti pagal PLAIS nurašymo nurodymų įvykdymo duomenis.

¹⁰ Antstolių informacinė sistema. Antstolių, kurie tvarkė finansinę dalį AIS, duomenys vertinti pagal išieškotų lėšų paskirstymo patvarkymo duomenis.

LRVK kartu su VDA ir VMI atliko Antstolių informacinės sistemos (AIS) ir Mokesčių apskaitos informacinės sistemos (MAIS) duomenų analizę. Šios analizės tikslas buvo nustatyti, koks būtų siūlomų įstatymo pakeitimų poveikis Valstybinei mokesčių inspekcijai ir antstoliams, vertinant nurodymų nurašyti mokestines nepriemokas iš mokesčių mokėtojo sąskaitos dokumentų apimtis ir išieškotinas sumas, kurias VMI turėtų perduoti antstoliams.

Analizės esmė – pagal faktinius VMI duomenis modeliuojama situacija, kai pas antstolius turintys aktyvių bylų dėl skolų išieškojimo asmenys būtų perduodami antstoliams iš karto, o pas antstolius bylų dėl skolų išieškojimo neturinčių asmenų mokesčių nepriemokų išieškojimą 180 dienų vykdytų pati VMI. Tik po šio laikotarpio, jei visos skolos nepavyko išieškoti, išieškojimas būtų perduodamas antstoliams. Analizė rėmėsi prielaida, kad jei VMI tokią mokesčių nepriemoką išieškojo, tai tokią pat sumą išieškotų ir antstoliai.

Metai	Sumodeliuota suma, kurią antstoliai būtų gavę už iš VMI perduotų mokestinių nepriemokų išieškojimą pagal įstatymo projekto nuostatas (pagal pateiktas formules apskaičiuotos administravimo išlaidos ir atlygis antstoliui) (eurai)	Sumodeliuota suma, kurią antstoliai gavo , kai jiems šios mokestinės nepriemokos buvo perduotos išieškojimui dėl įvairių priežasčių (pagal pateiktas formules apskaičiuotos administravimo išlaidos ir atlygis antstoliui) (eurai)	Skirtumas (potencialiai papildomos antstolių pajamos)
2020	2 711 204	932 778	1 778 426
2021	4 700 526	2 466 069	2 234 457
2022	9 066 235	3 436 808	5 629 427

Atkreiptinas dėmesys, kad dėl COVID-19 metu taikytinų priemonių, 2020-2021 m. VMI vykdė mokesčių nepriemokų išieškojimą ne pilna apimtimi. Kadangi situacijos modeliavimui buvo naudojami faktiniai VMI išieškojimo duomenys, tai turi įtakos ir sumodeliuotoms galimoms antstolių pajamoms. 2022 m. duomenys realiau atspindi galimas metines antstolių pajamas.

Analizėje neatsižvelgta į mokesčių nepriemokas turėjusių asmenų mokumą ir turtą.

Galimai, kad pradėjus veikti naujai sistemai skolininkų elgesys keisis ir skolininkai turintys galimybes sumokėti stengsis, kad jų skolų išieškojimas nebūtų perduodamas antstoliams, todėl faktiškai „potencialiai papildomos antstolių pajamos“ gali būti mažesnės.

Apibendrinant, pagal poveikio vertinimo rezultatus, jeigu Įstatymų projektuose siūloma išieškojimo tvarka būtų galiojusi 2020-2022 metais, antstoliai per šiuos metus būtų gavę 2,9 mln. Eur papildomų pajamų.